

USEIN KYSYTTYJÄ KYSYMYKSIÄ

Mikä kirja tämä oikein on? – Kirjeistä koostuva päiväkirja. Erotukseksi 1800-luvulla suositusta kirjallisuudenlajista kirjeet päiväkirjassani ovat todellisia kirjeitä todellisille ihmisille.

”Naisella pitää olla omaa rahaa ja oma huone jos hän aikoo kirjoittaa.” Kirjailija Virginia Woolfin klassinen teesi tuli aikomatta ja odottamatta todeksi kohdallani.

Olin kirjoittanut päiväkirjaa 9-vuotiaasta, vuodesta 1968. Koulutyön päiväkirja ja loma-aikojen kirjeenvaihto koulukaverien kanssa olivat loppuneet 1970-luvun loppuun mennessä, oma kirjoittaminen oli jäänyt opintotöiden kirjoittamisen ja perheenäidin velvollisuuksien myötä. Vuoden 1989 alussa muutin puolitoistavuotiaan poikani kanssa kahdestaan asumaan ja olin käytännön yksinhuoltaja seuraavat seitsemäntoista vuotta.

Eron jälkeen rahat (vaikka vähätkin) olivat omiani, eivät enää perheen yhteisiä. Sain sekä oman huoneen kotonani että kuvaannollisemman oman tilan, jossa voin rauhassa kehittää omia juttujani. Oma kirjoittaminen alkoi vaivihkaa uudelleen, nyt kirjeiden muodossa, aluksi Martti Syrjälle. Marttiin olin törmäillyt hämärissä olosuhteissa pitkin 1980-lukua – Joensuun Jokela, Helsingin Bulevardia, Sea Horse, Kosmos ja sitä rataa – ja aina ihaillut ja rakastanut hänen epputekstejään.

Onko nämä kirjeet lähetetty? – Päiväkirjatiedostoissani on säilynyt vuodesta 1992 lähtien, kolmenkymmenen vuoden ajalta, parituhatta sivua, josta suuri osa on lähetettävään kuntoon viimeisteltyjä kirjeitä. Nämä melkein kaikki olen aikanaan myös lähettänyt postissa henkilölle, jolle kirje on kirjoitettu. Kaikki kirjepäiväykset kirjassa merkitsevät nimetylle vastaanottajalle todellisuudessa lähetettyä kirjettä. Kirjan teksti ei ole kuitenkaan täysin samaa kuin kirjeiden teksti.

Ajatus ylipäätään julkaista näitä eppukirjeitäni syntyi vasta kaikkien kirjan kirjeiden kirjoittamisen jälkeen, noin vuonna 2020. Kaikki kirjan tekstin pohjana olevat kirjeet olen kirjoittanut yksityisinä viesteinä ja

tarkoittanut yhdelle nimetylle vastaanottajalle. Sain sen käsityksen, että tämä tarkoitukseni ei toteutunut.

Vuosien ja vuosikymmenten saatossa on kasvanut paitsi tekstimäärä, myös käsitykseni itsestäni kirjoittajana ja kirjeistäni kirjallisena teoksena, jossa on julkaisemisen perustelemaa laatua itsessään, kirjoituksena.

Kun päiväkirjan jatkumosta oli erottunut ajanjakso vuosille 2009–2019, kirjeiden tai päiväkirjan sivuja tältä ajalta oli noin kolme ja puoli sataa. Noin puolet tekstistä karsiutui pois ja täydennyksiä kirjoitin väleihin noin kolmasosan karsitusta määrästä. Toimittaessani kirjeiden tekstiä olen taka-ajatuksena (intuitio-, ei sisällönanalyysipohjalta) yrittänyt myös rakenteistaa kirjaa, nostaa esiin draamankaaria ja punaisia lankoja, jotka eivät niin nouse esiin vuosien mittaan päivänkohtaisesti kirjoitetuissa kirjeissä. Kirjeitä Eppu Normaalille on voimakkaasti toimitettu teksti, ei suinkaan nimetyille henkilöille kirjoittamieni ja lähettämieni kirjeiden tallennusmuoto.

Onko kirja omakustanne tai tilaustyö? – Ei. Olen kirjoittanut kirjan tavallisena vapaan kirjoittajan työnä ja kirja on Partuunan kustantama.

Kesätyöni käsikirjoituksen parissa kesti viisi kuukautta toukokuusta syyskuuhun 2023. Suomen tietokirjailijat ry on tukenut kirjan kirjoitustyötä apurahalla. Kirja hyväksyttiin julkaisuohjelmaan osk. Partuunan hallituksen muiden jäsenten (kuin minun) päätöksellä. Viimeisen kuukauteeni työmarkkinoiden käytettävissä, marraskuun 2023, Partuuna maksoi minulle kuukausipalkan kustannustoimittajan työstäni. Kirja ilmestyi 24.11.2023, sattumalta vain viikkoa ennen kuin aloin saada työeläkettä.

Olen vapaa taloudellisesta sidonnaisuudesta Eppu Normaaliin tai Eppu Normaalin jäseniin. Kirjassa ei ole kaupallista tuotesijoittelua. Kaikille keikoille, kirjan aikavälillä noin kuudellekymmenelle ja kaikkiaan noin 150:lle eppujen keikalle, olen itse ostanut liput omilla rahoilla ja maksanut matkani ja majoitukseni itse. Kirja ei pyri missään mielessä myymään Eppu Normaalia. Eppu Normaali on jo niin myyty, että sellaiselle ei ole sijaa eikä tarvetta. Mutten tietysti pyri mitenkään rikkomaankaan sitä, mitä puoli vuosisataa on yhdessä rakennettu.

Miten tätä tekstiä on luettava? – Minulle on kerrottu, että kirjani tekstin ja kielen rytmiin pääsee kiinni lukemalla ääneen. Käy järkeen, koska kirje on mielestäni puhetta vastaanottajalle. Yksityinen kirje on omaäänistä, läheistä ja vapaamuotoista puhetta omista asioista.

Käsitteellistämisen työstämisen aikana mielessä kävi esikuvana J. D. Salingerin *Sieppari ruispellossa* (suom. Pentti Saarikoski, Tammi 1961; äidinkielen lukulistalla koulussa 1973). Sieppari ruispellossa on fiktiivinen romaani, kaunokirjallisuutta, mutta tarkemmin katsoen näen yllättäviä yhtymäkohtia. Sieppari alkaa lukijoiden puhuttelulla ja kirjan tekstiin viitataan kuultavana ja sisältöön juttuna: ”Jos teitä tosisaan huvittaa kuulla, niin ensimmäinen juttu minkä te varmaan haluatte tietää on, että missä mä synnyin” ja niin edelleen, yli viisi riviä pitkä virke, joka päättyy vastalauseeseen: ”mut siihen mä en ihan totta rupee.”

Puheen tyyllisen kirjoituksen ajatusta en ole toteuttanut johdonmukaisesti, vaan olen editoidessani pikemminkin pyrkinyt terävöittämään tekstin kulloistakin tyyliä. Kirjeen vapaus lajityyppinä antaa vapauden leikkiä myös tyyleillä ja koodeilla.

Onko kirja totta? – On. Tekstin viittaama todellisuustaso on joko itsessään selvä tai merkitty (”muistan”, ”ajattelen”, ”näin unta”). Muis-tan todella tapahtuneen näin; ajattelen todella tätä näin; olen todella nähnyt tällaisen unen. Kokemuksen totuus ei ole ”tietoa” tiedon käyvän määritelmän mukaisesti: ”tieto on hyvin perusteltu tosi uskomus”. Kokemuksen totuus ei ole perusteltua, argumenttien totuutta, vaan kokemus on kokijalle totta välittömästi, aistien todistuksesta. En voi tuottaa kokemukseni totuutta totuudeksi kenenkään toisen päähän. Kennelläkään ei toisaalta ole mitään perusteita, eikä mitään oikeutta, käydä väittämään, etten todella ole kokenut sitä, mitä kerron kokeneeni. Kokemuksen totuus ei ole verifioitavissa eikä falsifioitavissa. Sen takia omaelämäkerrallinen teksti on tietokirjallisuutta vain rajatapauksena, kirjastoluokittelun käytännön vaatimuksesta.

Mitä lajityyppiä kirja edustaa? – Ensin on kirja, sitten vasta lajittelut, luokittelut ja tyypittelyt. Voin nimetä kaksi lajityyppiä: hybridi tietokirja ja autoetnografia.

Loistava esimerkki hybridistä tietokirjasta on Maggie Nelsonin *Argonautit* (suom. Kaijamari Sivill, S&S 2018). Argonauteista on käytetty termiä autoteoria, joka on hybriditietokirjan alalaji samoin kuin autoetnografia. Rinnakkainen kolmas ”itsestä kertova” lajityyppi on autofiktio, kaunokirjallisuuden laji, jolle on ominaista tekstin todellisuusviitteisyyden sumeus: lukija ei tiedä, mikä kerrotusta on totta, mikä fiktiota. Autoteoria ja -etnografia ovat tietokirjallisuutta, tosin kertovaa tietokirjallisuutta, kirjoittajan todellisuudesta kerrottavaksi valikoimaa ja kerronnaksi hahmottamaa.

Argonauttien tekstissä sitaatit tunnettujen teoreetikkojen teksteistä lomittuvat kirjoittajan oman ja hänen puolisonsa elämänhistorian kerrontaan ja pohdintaan, varsinkin sukupuolten, seksuaalisuuden ja parisuhteen historian. Katkelmallinen polveileva tapahtuma- ja kokemuskerronta, välillä hyvinkin intiimeistä asioista, joka lomittuu erilaisiin ajatuskulkuihin ja mietintöihin, on nähdäkseni Argonauttien ja Kirjeitä-kirjani samanrakenteisuutta.

Autoetnografia saattaa osaltaan pohjata samantyyppiseen lukeneisuuteen kuin autoteoria, etnografian on (kansanelämän ja kansanelämän kuvaamisen) tutkija, mutta tekstissä ei pyritä peilaamaan teoreetikkojen ajatuksia. Autoetnografia on sananmukaisesti kirjoittajan ”oman kansanelämän kuvaus”, omien kokemusten kuvaamista omalla äänellä ja omalla kielellä, tavalla, jolla kokemukset kuvautuvat itselle ymmärrettäviksi ja merkityksellisiksi.

Etnografia on aina reflektiivistä, itsestään tietoista toimintaa. Sen takia kaikki etnografia on joltain pohjaltaan myös autoetnografiaa, tutkijan itsensä tutkimista. En tarkoita väistää etiikkaa väittämällä, että olisin kirjoittanut vain itsestäni ja omista kokemuksistani. Kirjassa on mukana myös muita ihmisiä.

Onko aikaväli 2009–2019 sama kuin (todellinen tai kuviteltu?) suhteeni Pantse Syrjän kanssa? – Ei. Kirjan aikaväli on pikemminkin sama kuin lavatanssitutkimukseni aika, jolloin ryhdyin etnokoreologiksi, tanssikulttuurien tutkijaksi, ja pätevoidyin esitystutkimuksessa (performance studies) vielä yli sen, mitä folkloristina jo tein esitystutkimusta.

Suhteeni Eppu Normaalin Pantse Syrjään on alkanut keikalla Kaivo-puiston kesäkonsertissa 1978 ja muuttunut hartaaksi innostukseksi (fannittamiseksi, jos f-sanaa välttämättä halutaan käyttää) Eppu Normaalin levyn *Maximum Jee & Jee* (1979) myötä, ymmärrettyäni, että Pantse Syrjä on säveltänyt tämän musiikin.

Suhde Pantseen on kuten kaikki ihmissuhteet, yhtä aikaa sekä todellinen että kuviteltu, paikallisia ruumiillisia kohtaamisia ja samalla myös mielessä tapahtuvaa. Kirjeet aktualisoivat, realisoivat, materialisoivat ja dokumentoivat osaltaan mielessä tapahtuvaa suhdetta. Ruumiillisia kohtaamisia ei enimmäkseen ole tuntunut tarpeelliselta sanoittaa ja kirjoittaa ylös, kun kirjoitus on osoitettu näiden kohtaamisten toiselle osapuolelle.

Mutta onko meillä ollut oikeasti siis... *suhde*? – Sanotaan näin: Jos olen harjoittanut sukupuolinussintaa Pantse Syrjän kanssa hänen avioliittonsa aikana, olen satavarmasti jatkanut kirjeiden kirjoittamista ihan niin kuin mitään ei olisi tapahtunut. Vaikka yksityinen kirje on viestintäsalaisuuden suojassa, eikä kukaan järjissään oleva ihminen muutenkaan lue salaa muiden ihmisten kirjeitä, kirjoittajan täytyy ottaa huomioon vanha totuus: Verba volant, scripta manent. Puhuttu sana lentää, kirjoitettu pysyy.

Sanan ”sukupuolinussinta” olen omaksunut Pedro Hietaselta, hänen juonnostaan Ruisrockin päälavalla. Pidän suorista ja yksiselitteisistä sanoista.

Kertooko kirja Eppu Normaalista? – Ei, kirjoittamani kirja kertoo minusta. Yhden innokkaan kuuntelijan ja keikoilla kävijän kokemukset avaavat yhden näkö- ja kuulokulman ilmiöön Eppu Normaali, kulman, jota bändihistoriikit tai muusikoiden elämäkerrat ja haastattelut eivät avaa. Uskon jokaisen ihmisen elämäkokemuksen ainutlaatuisuuteen ja yhdenvertaiseen itseisarvoon. Minun elämäkokemustani on kertoa kokemuksistani kirjoittamalla, sen takia olen tämän kirjankin kirjoittanut.

”Biisi on sitten se, mikä se on levyllä”, sanoi Pantse Syrjä kerran minulle, siis huolimatta live-esitysten vaihtelevuudesta. Voisin puolestani väittää, että biisi syntyy kuuntelussa. Kirjani kertomaa tältä kannalta

on kuvattu arviossa (Pia Bursell, Vuosaari-lehti 20.12.2023): ”Miten voi kokea rockin tai runon tai tietyn laulun sanat?” Biisi on sitten se, mikä se on kullekin kuulijalle.

Kirjan nimessä on bändin nimi, koska harrastan Eppu Normaalia, mutta kirjeitä olen kirjoittanut ihmisille, en bändille. Yksityiset kirjeeni Pantse Syrjälle, Aku Syrjälle ja muille ihmisille ovat aivan eri sarjaa, eri luokan asia kuin julkaistu kirja, sen takia kirjan nimessäkään ei ole kenenkään yksityisen ihmisen nimeä.

Mitähän ne Syrjän pojat on sitten tykänneet mun kirjeistäni, kysyi haastattelijani Ulla-Maija Rouhiainen Keskustakirjasto Oodin kirjailijavierailulla 17.12.2024. – Ei ne ole arvostelleet mun kirjeitäni, vastasin.

Martti on kyllä kerran tavatessamme 1990-luvun puolivälissä kehu-nut kirjeeni pystyyn, lähinnä kielenkäytön ja myös sisällön osalta. Kehu ei siis koskenut tämän kirjan kirjeitä. Kirjan aikavälillä olen tavannut Pantsen kymmeniä kertoja keikoilla, kun hänellä oli tapana tulla aina soiton jälkeen yleisön puolelle juttelemaan. Vuosina 2009–2019 kymmeniä kirjeitäni Pantselle vastaa kymmeniä Pantsen tapaamisia, eikä Pantse ainakaan mitään huonoa ole tykännyt eikä pahaa sanaa koskaan sanonut kirjeistäni. Samat sanat Akusta, jonka kanssa olen useammin jutellut 1990-luvulla, satunnaisesti myöhemminkin. Muista Syrjän pojista ei ole välitöntä havaintoa.

Miksi kirjaan on lisätty Usein kysytyt kysymykset -osio? – En olettanut kirjan julkaistessani, että minun täytyisi selittää tai perustella itseäni, elämäni, kirjoittamistani, suhdettani Eppu Normaaliin tai Pantse Syrjään tai kehenkään tai mihinkään muuhunkaan sen enempää kuin mikä käy ilmi kirjassa. Eivät myöskään käsikirjoituksen lukeneiden ihmisten kommentit antaneet aihetta olettaa mitään selitystarpeita yli kirjan. Kirja on tekijän henkilöstä erillinen itsenäinen teos, joka puhuu itse puolestaan.

Jouduin kuitenkin heti kirjan ilmestyttyä sivullisen vieraan ihmisen someraivon kohteeksi. Henkilöön käyvä loukkaaminen, halventaminen, mitätöiminen ja riidan haastaminen perustuivat viikkoja kestäneeseen

valheellisten väitteiden vyöryttämiseen julkisuudessa minusta, kirjastani, kirjeistäni ja kirjoittamisestani. ”Paska ei punniten parane”, enkä provosoitunut ajallaan vastaamaan haasteeseen. Olen koettanut tässä omalla ajallani ja alustallani vastata joihinkin naisen savuisimmista sanomista. Samalla olen voinut vastata asiallisten lukijoiden esittämiin kysymyksiin.

Kiitän kysymyksistä kirjailijavierailujeni haastattelijoita Tapio Kuurea ja Ulla-Maija Rouhiaista, näiden yleisöjä ja muita minua lähestyneitä lukijoita sekä kirjaa lehtijutuissa käsitelleitä Pia Bursellia ja Suonna Konosta. Lämmin kiitos Anarkistimarttojen lukupiirille kirjan lukeneiden ihmisten käymästä hyvästä keskustelusta ja hyvien kysymysten avaamisesta minulle vastattavaksi.

*

Ensimmäisen painoksen esipuhe on korvattu tällä kysymys- ja vastausosiolla sekä seuraavalla Kymmenvuotiskatsauksella. Muutamia lähinnä teknisiä korjauksia lukuun ottamatta kirjan varsinainen teksti on toisessa painoksessa sama kuin ensimmäisessä.

Viittaukset epputeksteihin ovat alkuperäisissä kirjeissä pääosin merkitsemättöminä, koska olen olettanut, että lukijani, kirjeiden vastaanottaja, tunnistaa viittaukset ilman muuta. Kirjaa varten viittaukset ja sitaattit on tarkistettu Martti Syrjän toimittamasta kirjasta *Eppu Normaali: Kaikki sanat* (Siltala 2017). Sitä myöten, että kappaleen Teen sinusta muusia sanan ”muusia” tulkintamahdollisuus (perusmuoto) *muusa* (eikä *muusi*) on tarkistettu tekijän vahvistamasta tekstistä.

Helsingissä 2.7.2025

Helena Saarikoski

HELSINKI 1.1.2020

Kymmenvuotiskatsaus 2010–2019

Ikävuodet 51–61. Sama tutkimus lavatanssikulttuurista Suomessa 1900-luvulla on ollut ”tekeillä” kaikki kymmenen vuotta. Olen tehnytkin, saanut hyviä tutkijakollegoja ICTM:n etnokoreologian tutkimusryhmässä, reissannut kongresseissa, kirjoittanut artikkeleita ja esitelmää, toimittanut tutkimusaineistostani kirjan *Silloin tanssittiin tangoa*. Tutkimus on ollut katkolla useasti rahoituksen puutteessa, suurimpana syynä varmaankin tieteen kentässä marginaalinen tutkimusaiheeni. Viimeinen sana lavatanssikulttuurista on sanomatta toistaiseksi.

2010–2011 suoritin saaristo- ja rannikkolaivuritutkinnot, opettajana Työviksen kursseilla Pekka Jylhä. Tuntui tärkeältä oppia uusia asioita, ja olikin. Aina on.

Rannikon tentin jälkeen tuntui ihan käyvältä ajatukselta perustaa firma ja ruveta sen toimitusjohtajaksi. 2011 joulukuussa perustettiin Kulttuuriuosuuskunta Partuuna. Olen toimittanut Partuunan kustantajana parikymmentä kirjaa ja taloudellisena tuottajana viisi musiikkialbumia painoon /verkkoon.

Olen tullut kolme kertaa uudestaan isoäidiksi. Otson Oliver syntyi huhtikuussa 2013, Emma lokakuussa 2017 ja Aurora heinäkuussa 2019 – Linnea jo joulukuussa 2008. Isoäitiys on ihmeellinen elämän lahja. ”Olla vanaema on jumaliste”, siteeraan aina Jane Fondaa Viru-keskuksen seinälakanasta. Go Jane Fonda, esikuvana myös ilmastomarsseilla. Luonnossa monellakaan eläimellä ei ole isoäitiä. Oman isoäitiyden myötä tieto on konkretisoitunut siitä, mitä varten ihmisellä on isoäiti.

Suuri elämänmuutos joulukuussa 2016 oli muutto Ruoholahdesta, ja sitä ennen Kampista, Punavuoresta, Töölöstä, Vuosaaren Kallahteen Pohjavedenpuiston kalliometsän naapuriksi. Viikko muuton jälkeen jätin ensimmäisen kirjallisen vastalauseeni Helsingin kaupungille Vuosaaren metsien rakentamissuunnitelmista. 2018 perustin muuttaman asukasaktivistin kanssa yhdistyksen, Kallahti Kallvik ry:n, joka taistelee Helsingin kaupungin luonnontuhoamisvimmaa vastaan Vuosaarella. ”Think globally, act locally!” Jokainen tekee omalla paikalla-

laan sen mitä voi, eikö?

Näillä palstoilla on kysytty, kuinka monessa Eppu Normaa-
lin konsertissa olen käynyt. Vuodesta 1978 lähtien asia on menettänyt las-
kettavuutensa, mutta voin nyt vastata, että vuosina 2010–2019 olen
käynyt 53:lla Eppu Normaa-
lin keikalla. Kiitos soitoista, soittajat, ja
kiitos seurasta, hyvät keikkakaverit. Ei muuta kuin tulevaa päin.

Helena - Hong

HELSINKI 21.5.2009

4.4.2009 Helsinki, Vartiokylän työväentalo, Helenan
Riemujuhla

Hei Aku!

Miten meni viiskymppiset? Onneksi olkoon! Muistatko sä kym-
menen vuotta sitten, kun Lähteenmäen Toni taisi leukailla sulle jo-
tain bändin vanhimmuudestasi, mihin sä sanoit mulle, niinku että
höh, ”paras ikä”. Mä sanoin, tai en sanonut kun oli ramppi välissäm-
me sillä hetkellä, mutta kirjoitin, että puolta vuotta sua laajemmal-
la elämäkokemuksellani voin vain lisätä, että ainakin tähän men-
nessä. Miltäs nyt tuntuu? Ei ainakaan mulle muistu muuta mieleen
kymmenen vuoden takaa, että voi voi sitä elämän parasta ikää juuri
silloin. Elämä on ihmisen parasta aikaa, niinhän sanotaankin.

Oli aivan mahtavat mun Riemujuhlat täällä sun syntymäpäivä-
nä! Pari kertaa mietin kun niitä pykäsin, leivoin leipiä ja keräsin sa-
laattireseptejä ja silitin pöytäliinoja ja haalin kahvikuppeja ja laadin
kutsulistoja ja niin edelleen, että miks mä tällaiseen rupesin, mutta
kyllä kannatti. Oli kolme syytä riemuun, mun viiskymppiä syksyllä,
joka juhla siirtyi koska mä olin niin kiinni kirjan tekemisessä sil-
loin, ja kirja oli nyt valmis (noin suunnilleen, mutta nyt se on lo-
pullisesti, 389 sivua oikoluettuna kahteen kertaan, menee painoon
ensi viikolla ja ilmestyy kesällä SKS:n Tiede-sarjassa), ja musta oli
tullut isoäiti, kun mustatukkainen Linnea-neiti syntyi joulukuussa.
Yli sata ihmistä tuli juhliin, vajaa puolet mun koulu- ja opiskelu- ja
muuta kavereita ja runsas puolet sukulaisia, osa vielä sellaisia, joita
mä en ole tavannut koskaan aikaisemmin, mun serkkuja, isän veli-
puolen lapset ja niiden lapset ja yksi lapsenlapsikin jo. Lähdin siitä,
että mun kaikki sisarukset ja serkut perheineen ja lapsineen ja van-
hempineen kutsutaan, ja siitä tuli jo kahdeksankymmentä henkeä,
ja niistä suurin osa tuli myös juhliin, niin ei ollut järkeä ryhtyäkään